

Mistä nuoret äänestäjät tulevat?

Havaintoja kodin poliittisuuden vaikutuksesta nuorten politiikkakiinnostukseen ja äänestämishalukkuuteen¹

KIMMO ELO

ABSTRACT:

Where do young voters come from? The role of politics at childhood home and its impact on adolescents' interest in politics and voting

In general, adolescents in pre-voting age have been the subject of youth research and thus gained only little interest in electoral studies. Based on the recent survey among 16–18-year-old students (n=1114), this article focuses on the impact of adolescents' home environment on their general interest in politics and readiness to vote in elections from the viewpoint of political socialisation. Given the decrease in turnout and political interest among young adults, this topic is of both scientific and practical interest also in Finland. The results show that the level of political interest and engagement at home has substantial effect on adolescents' own political behaviour.

Johdanto

Vasta äänestysikää lähestyvä osa väestöstä on Suomessa, kuten useimmissa muissakin maissa, jäänyt varsinaisen vaalitutkimuksen piirissä varsin marginaalisen kiinnostuksen kohteeksi. Tämän seurauksena alle 18-vuotiaiden nuorten poliittista osallistumista onkin tutkittu ensisijaisesti nuorisotutkimuksen piirissä. Suomessakin on jo pidemmällä aikavälillä havaittu eri tutkimuksissa nuorten osallistumishalukkuuden lasku (esim. Pesonen & Sankiaho 1979; Martikainen & Yrjönen 1984; Jääsaari & Martikainen 1991; Pesonen ym., 1993; Borg 1996a,b; Wass 2003, 2007) ja yleisen yhteiskunnallisen osallistumisen polarisoituminen (Myllyniemi 2008). Myös keskustelu äänestysikärajan laskemisesta on ainakin ajoittain nostanut esille kysymyksen nuorten poliittisen osallistumisen muutoksesta ja suhteesta niin kutsuttuun vakiintuneeseen politiikkaan ja osallistumismuotoihin. Vaalitutkimuksen piirissä keskustelua on käyty etenkin siitä, onko muutoksessa kyse *sukupolviefektistä*, mikä viittaisi siihen, että äänestysaktiivisuuserot eri ikäryhmien välillä olisivat pysyvämpiä kuin mitä ikäryhmien lähentymistä ajan myötä merkitsevän *elämänkaariefektin* perusteella voisi olettaa.

Myös Suomessa on viimeaikaisissa tutkimuksissa havaittu äänestämiseen liittyvä sukupolvivaikutus elämänkaarivaikutuksen rinnalla (Martikainen & Wass 2002; Wass 2008).²

Artikkelin tavoitteena on pohtia poliittisen socialisaation näkökulmasta vasta äänestysikää lähestyvien nuorten kotitaustan poliittisuuden vaikutusta heidän politiikkakiinnostukseensa ja äänestyshalukkuuteensa sekä tehtyjen havaintojen relevanttisuutta vaalitutkimuksen kannalta. Nuorella tarkoitetaan tässä artikkelissa sellaisia 16–18-vuotiaita henkilöitä, joiden ensimmäinen äänestyskertta sijoittuu tulevaisuuteen. Poliittikkakiinnostuksen ja äänestyshalukkuuden tulkitaan indikoivan nuorten omaa poliittisuutta eli ymmärrystä aktiivisen kansalaisen roolista ja vastuusta pyrkiä poliittisen osallistumisen kautta ylläpitämään ja tarvittaessa muuttamaan yhteiskunnallisia olosuhteita (Sainio 1994, 74; Wolin 1989, 139). Kodin poliittisuudella tarkoitetaan poliittis-yhteiskunnallisiksi tulkittavien asioiden läsnäoloa kodin keskusteluissa ja muussa toiminnassa.

Artikkelissa esitellään seuraavaksi yleisemmin poliittisen socialisaation tutkimusta. Tämän jälkeen siirrytään empiiriseen analyysiin, jossa analysoidaan äänestysikää lähestyvien nuorten kyselytutkimus-

vastausten perusteella muodostuvaa kuvaa heidän kotikasvuympäristöjensä vaikutuksesta heidän politiikkakiinnostukseensa ja äänestyshalukkuuteensa. Artikkelin päättää keskeiset tulokset kokoava keskusteluosuus.

Poliittisen sosialisointitarkastelu on rajattu tässä vastaajien kotiympäristön vaikutusten tarkasteluun. Yksi perustelu rajaukselle on löydettävissä artikkelin empiirisenä aineistona käytettävästä kyselytutkimuksesta: kyselyyn vastanneiden nuorten mukaan heidän vanhempiansa näkemyksillä oli suurin vaikutus heidän käsityksiinsä politiikasta ja yhteiskunnallisista asioista. Toinen peruste rajaukselle on metodologinen: kirjoittaja yhtyy McDevittin ja Chaffeen (2002) esittämään näkemykseen, jonka mukaan kodeissa tapahtuvalla poliittisella sosialisointilla on edelleen keskeinen rooli nuorten poliittisuuden kehittymiselle, mitä sosialisointia nuorten muut kasvuympäristöt vain täydentävät ja tukevat, mutta eivät ainakaan täysimääräisesti korvaa.

Poliittinen sosialisointi tutkimuskohteena

Poliittisen sosialisointitutkimuksen kohteena ovat ne prosessit ja tekijät, joiden kautta poliittisuutta välitetään sukupolvelta toiselle (esim. Abramson & Inglehart 1992; Chaffee 2000; Dudley & Gitelson 2002; Friedman ym. 1972; Hyman 1959; Langton & Jennings 1968; Meirick & Wackman 2004; Torney-Purta ym. 2001). Erityisesti internetin synnyttämät median, tiedonvälityksen ja kommunikaatiomahdollisuuksien muutokset ovat merkittävästi muokanneet yhteiskunnallista vuorovaikutusta ja sosialisointitutkimuksen haasteeksi onkin noussut sen keskeisinä pidettyjen muuttujien, erityisesti vanhempien koulutuksen ja yhteiskunnallisen aseman, heikko selityskyky suhteessa nuorten poliittisiin asenteisiin (esim. Friedman ym. 1972; Jääsaari & Martikainen 1991). Sosialisointitutkimus ei ole kyennyt vastaamaan sen piirissä useastikin peräänkuulutettuun tarpeeseen siirtää tutkimuksellista fokuksia yksittäisten tekijöiden sijasta sosialisointinon moniulotteisuuteen (esim. McDevitt & Chaffee 2002, 283; Niemi & Sobieszek 1977), minkä seurauksena yhteiskuntatieteilijöiden kiinnostus sosialisointitutkimusta kohtaan on hiipunut lähes olemattomiin (Dudley & Gitelson 2002, 176; Wass 2007, 4).

Yhä nykyisinkin sosialisointi ymmärretään pääsääntöisesti ylhäältä alaspäin, vanhemmilta lapsille

tai yhteiskunnasta sen jäsenille, tapahtuvana prosessina, jonka kuluessa kohde (lapsi, kansalainen) sovitaa omat näkemyksensä vastaamaan ympäristön häneen kohdistamia odotuksia. Sosialisointitutkimuksen valtavirrassa elää siten yhä vahvana ajatus sosiaalistasista prosessin aktiivisia toimijoita, joihin sosialisointi ei kuitenkaan vaikuta. Siten esimerkiksi vanhemmat nähdään pitkälti arvojen ja asenteiden välittäjinä, joiden omat arvot ja asenteet eivät enää muutu (McDevitt & Chaffee 2002, 283–284). Tämän tyyppiset tulokset ovat yhteydessä kahteen sosialisointitutkimukselle keskeiseen argumenttiin. Niin kutsutun kristallisointiteorian mukaan lapsuudessa ja nuoruudessa omaksutuilla asenteilla ja taidoilla on myöhemmin opittuja vahvempi merkitys ihmisten poliittiselle käyttäytymiselle. Vielä tätäkin kategoriampi tulkinta perustuu niin kutsuttuun persistenssiteoriaan, jonka mukaan lapsuudessa ja nuoruudessa omaksutut tiedot, taidot ja asenteet säilyvät pitkälti muuttumattomina myös myöhemmissä ikävaiheissa (van Deth 2005, 4; Merelman & King 1986, 475ff.).

Edellä sanotun valossa poliittinen sosialisointi näyttää prosessina, jossa nuori sopeuttaa omat käsityksensä, asenteensa ja toimintatapansa ympäröivään yhteiskuntaan. Tämä ajatus on vahvasti hallintoalalaisen malliin perustuva, jonka mukaan kansalaiset sopeutuvat yhteiskunnallisiin käytäntöihin ja toimintatapoihin sen sijaan, että aktiivisina kansalaisina pyrkisivät muuttamaan vallitsevia olosuhteita (myös Sainio 1994, 74). Tässä kontekstissa nuoria pidetään prosessin objekteina, mikä ei juurikaan anna tilaa nuorten poliittisuuden erityispiirteiden analysoinnille.³

Poliittisuuden kehittymistä voidaan kuitenkin lähestyä myös vuorovaikutuksellisen prosessin, jossa myös nuorten näkemykset, asenteet ja toimintatavat vaikuttavat heidän kasvuympäristöjensä muihin toimijoihin näiden asenteita ja käyttäytymistä muokkaavalla tavalla (McDevitt & Chaffee 2002, 288ff.). Nuoret siis nähdään toimijoina, jotka omalta osaltaan muokkaavat sosialisointia (re-)konstruoimalla ympäröivää poliittista todellisuutta muodostamalla heille ominaisia toimintatapoja.

Vuorovaikutteisuuden korostamisella on teoreettisia yhtymäkohtia sosialisointitutkimuksessa varsinkin vähälle huomiolle jääneen tiedostamisen mallin (*sensitization model*) kanssa. Kyseisen mallin mukaan lapsuudessa ja nuoruudessa omaksutut asenteet ja näkemykset muodostavat ainoastaan suhteellisen avoimen ja joustavan pohjan myöhemmälle oppi-

miselle. Nuoruuden aikaisessa poliittisuuden kehittymisessä olisi siten kyse oppimisesta oppimaan poliittisuutta ja yhteiskunnallisuutta, ei niinkään valmiiden toimintamallien omaksumisesta (Merelman & King 1986, 476). Vuorovaikutteisuuden merkitykselle osana sosialisatioprosesseja voidaan löytää lisävahvistusta myös koulujen kansalaiskasvatukseen liittyvistä tutkimuksista, joissa vuorovaikutteisuuden on havaittu vahvistavan nuorten poliittisyhteiskunnallista kiinnostusta ja osallistumishalukkuutta (esim. Campbell 2008; Ehrlich 1999; Galston 2003; Kahne & Sporte 2008; Niemi & Junn 1998; Pasek ym. 2008).

Näkemyksistä poliittisesta sosialisatiosta vuorovaikutuksellisenä prosessina tarjoaa myös toisenlaisen näkökulman nuorten poliittisuuden kehittymiselle. Nuoresta muodostuu aktiivinen toimija, joka yksilönä hakee paikkaansa yhteiskunnassa ja pyrkii löytämään vastauksia itseään askarruttaviin kysymyksiin. Tämän prosessin aikana hän osaltaan maksuu, osaltaan haastaa ja kyseenalaistaa aiemman sukupolven tavat toimia yhteiskunnassa – ja samalla myös pakottaa ympärillään olevat toimijat perustelevaan omia toimintatapojaan (McDevitt & Chaffee 2002, 288ff.). Edustuksellisessa demokratiassa, jonka toiminta edellyttää toimivia vaaleja, toimivat vaalit puolestaan toimivia puolueita ja toimivat puolueet osallistuvia, aktiivisia kansalaisia (Borg 1996b, 215), nuorten suhtautumisella vaaliosallistumiseen on tärkeä merkitys demokratian toimivuudenkin kannalta ja sitä kautta myös vaalitutkimukselle. Mikäli nuori ei koe vaaliosallistumista vastauksena häntä askarruttaviin kysymyksiin ja ongelmiin, miksi hän kävisi äänestämässä (myös Pacheco 2008; Pfaff 2009)?

Tutkimuksen aineisto

Artikkelin empiirisessä tarkastelussa keskitytään kahteen aiheeseen, joiden voidaan katsoa linkittyvän myös vaalitutkimuksen kannalta keskeisiin kysymyksiin: nuorten politiikkakiinnostukseen ja äänestämishalukkuuteen. Tarkastelun kontekstuaalisena muuttujana toimii vastaajien kotiympäristön poliittisuus, johon suhteessa politiikkakiinnostusta ja äänestysaktiivisuutta tarkastellaan. Kodin poliittisuuden ensimmäisenä mittarina käytetään kysymystä, kuinka usein tai harvoin vastaajat arvioivat lapsuudenkodissaan keskustellun politiikasta ja yhteiskunnallisista asioista. Toisena mittarina käytetään

kysymystä, onko vastaajien vanhemmilla tapana äänestää vaaleissa. Nuoren tietoisuus vanhempien vaaliosallistumisesta kertoo yhdellä tavalla siitä, kuinka ”läsnä” vaalit osallistumismuotona ovat kotikasvu-ympäristössä.

Tutkimuksen pääasiallisena aineistona käytetään vuoden 2009 aikana kerättyä valtakunnallista ”*Nuorten politiikka 2009*”-kyselyaineistoa (jatkossa NP2009). Aineisto koostuu toisen asteen oppilaitoksissa, so. ammattioppilaitoksissa ja lukioissa, opiskelevista pääosin 16–22-vuotiaista nuorista.⁴ Vastaajien edustavuuden kriteerinä käytettiin otanta- vaiheessa oppilaiden maantieteellistä sijoittumista osoimalla perusjoukko sekä läänikohtaisesti että läänien sisällä kuntamuotojaottelun perusteella. Valittu otosmenetelmä pyrki varmistamaan ensisijaisesti sen, että alueelliset otososuudet vastaisivat perusjoukon alueellista jakautumista. Kyselyyn osallistuneet oppilaitokset valittiin satunnaismenetelmällä. Aineistonkeruun käytännön järjestelyistä oppilaitoksissa vastasivat oppilaitoskohtaiset yhteyshenkilöt. Kyselyyn vastaaminen tapahtui valvoituissa olosuhteissa joko paperilomakkeella tai Webropol-lomakkeella. Lomakkeet olivat sisällöltään identtiset.

Tutkimukseen osallistui 34 oppilaitosta 31 eri kunnasta. Oppilaitoksista 15 oli ammattioppilaitosta ja 19 lukiota. Kyselyyn osallistui kaikkiaan 1292 opiskelijaa, joista 629 opiskelee ammatillisissa oppilaitoksissa ja 663 lukioissa. Tässä tarkastelussa rajautaan vastaajiin, joiden syntymävuosi sijoittuu välille 1991–1993.⁵ Näiden vastaajien osuus koko otoksesta on 86 prosenttia (n=1114), joista ammattioppilaitosopiskelijoita on 44 prosenttia (n=488) ja lukiolaisia 56 prosenttia (n=626). Oppilaitosryhmissä vastaajien sukupuolijakauma on hieman naisvoittoinen: ammattioppilaitosopiskelijoiden kohdalla mies- ja naisopiskelijoiden osuudet olivat 46 ja 53 prosenttia, lukiolaisten kohdalla 41 ja 59 prosenttia.

Lisäksi tarkastelussa hyödynnetään keväällä 2008 ”*Yhteiskuntatutkimus 2008*”-haastattelututkimuksessa kerättyä kyselyaineistoa (jatkossa YTKT2008), jonka vastaajaryhmänä on edustava otos 18 vuotta täyttäneistä suomalaisista (n=1020). Jälkimmäistä aineistoa käytetään tässä artikkelissa lähinnä vertailuaineistona pääpainon ollessa ensimmäisen aineiston tulosten esittelyssä.

Tutkimuksen tavoitteena on havainnoida kotitaustan poliittisuuden vaikutusta vastaajien politiikkakiinnostukseen ja äänestysalukkuuteen. Selvää

on, että käytetyt kontekstimuuttajat eli kodissa käyttyjen keskustelujen yleisyys ja vanhempien vaaliosalistuminen, eivät anna tietoa kotiympäristön poliittisuuden sisällöstä. Seuraavassa osiossa esiteltävien tutkimusten tulosten perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että kyseisilläkin kontekstimuuttajilla on sellaisia vastaajaryhmiä erottelevia vaikutuksia, jotka saavat tukea socialisaatiotutkimuksesta. Selkeämmin tämä näyttäisi ilmenevän juuri äänestämishalukkuuden kohdalla, jonka osalta tulokset vahvistavat vanhempien esimerkin vaikutusta lastensa äänestyshalukkuuteen.

Edellä mainittujen muuttajien lisäksi osaa vastaajakaumista tarkastellaan myös eriteltyinä vastaajien oppilaitostyyppin perusteella. Perusteluna tälle toimivat aiemmissa tutkimuksissa tehdyt havainnot, joiden mukaan vastaajien muodollisella koulutustasolla olisi merkittävä vaikutus henkilöiden kiinnostukseen politiikkaa kohtaan (esim. Grönlund 2007; Holmberg & Oscarsson 2004; Tranter 2007), poliittiseen tietämykseen (esim. Delli Carpini & Keeter 1996; Elo & Rapeli 2008; Jerit ym. 2006; McAllister 1998; Neuman 1986) ja äänestyshalukkuuteen (esim. Grönlund & Milner 2006; Grönlund ym. 2005a). Kiinnostavaa tässä yhteydessä on erityisesti se, muuttuuko tämä vaikutus, kun huomioidaan kasvuympäristöön liittyviä muuttajia.

Ennen tarkempaan analyysiin siirtymistä on syytä nostaa esille eräs socialisaatiokeskusteluun liittyvä havainto kotiympäristöstä nuorten poliittisuuden muokkaajana. Aineiston perusteella poliittis-yhteiskunnallisista asioista aktiivisesti keskustelemissa kodeissa vanhempien mielipiteiden vaikutus nuorten näkemyksiin olisi varsin merkittävä: kodeissa, joissa

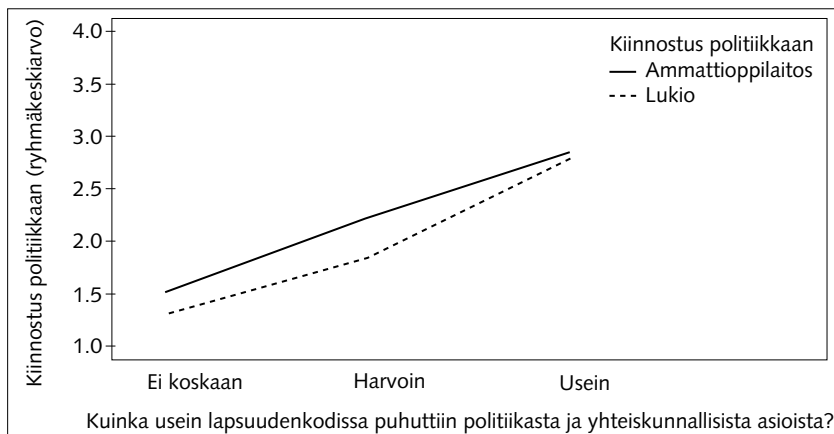
keskusteltiin usein politiikasta ja yhteiskunnallisista asioista 63 prosenttia lukiolaisista ja 61 prosenttia ammattioppilaitosopiskelijoista arvioi vanhempiensa mielipiteillä olevan vähintään melko paljon vaikutusta heidän käsityksiinsä politiikasta ja yhteiskunnallisista asioista. Kodeissa, joissa ei keskusteltu lainkaan politiikasta ja yhteiskunnallisista asioista, 75 prosenttia sekä lukiolaisista että ammattioppilaitosopiskelijoista katsoi vanhempiensa mielipiteillä olevan vain vähän tai ei lainkaan vaikutusta.

Nuorten suhde politiikkaan: koeporauksia

Kiinnostus politiikkaan

Tutkimustietoa vasta äänestysikää lähestyvien suomalaisnuorten kiinnostuksesta politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan on yleisesti ottaen varsin vähän saatavilla. Tuoreessa Turun alueen toisen asteen oppilaitosten opiskelijoiden politiikkatietämystä käsittelevässä artikkelissa lukiolaiset näyttivät olevan keskimäärin ammattioppilaitosopiskelijoita kiinnostuneempia politiikasta. Molempien ryhmien poliittikiinnostus jäi kuitenkin merkittävästi alle äänestysikäisen väestön keskiarvon (Elo 2009, 42–43).

Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat kyseistä näkemystä. Vaikka molemmissa oppilaitostyypeissä politiikasta vähemmän kiinnostuneiden osuus on enemmistönä, lukiolaisten kohdalla jako kiinnostuneiden ja ei-kiinnostuneiden välillä ei ole mitenkään selkeä: lukiolaisista 44 prosenttia ilmoitti olevansa vähintään jonkin verran kiinnostunut politiikasta. Vastaava jaottelu ammattioppilaitosopiskelijoiden kohdalla on huomattavasti epätasapainoisempi. Ai-

Kuvio 1. Kodin poliittisuuden vaikutus kiinnostukseen politiikkaa kohtaan (NP2009, 1=eilainkaan kiinnostunut, 4=erittäin kiinnostunut).

noastaan viidennes ammattioppilaitosopiskelijoista katsoi olevansa vähintään jonkin verran kiinnostunut politiikasta, kun suuri enemmistö, 79 prosenttia, mainitsi olevansa enintään vain vähän kiinnostunut politiikasta.⁶ Vastausten jakauma on varsin yhtenevä tuoreen ICCS 2009 -tutkimuksen tulosten kanssa. ICCS 2009 -kyselyssä 15-vuotiaista vastaajien keskuudessa ”Suomen poliittisista kysymyksistä” erittäin kiinnostuneiden osuus oli kolme prosenttia, kiinnostuneiden 22 prosenttia, ei kovin kiinnostuneiden 52 ja ei lainkaan kiinnostuneiden 19 prosenttia (Suoninen ym. 2010, 49). ICCS 2009 -tutkimuksen tulosten perusteella peruskoulun kahdeksaluokkalaiset olisivat vielä toisen asteen opiskelijoitakin vähemmän kiinnostuneita politiikasta.

Peruskoulun tavoitteeksi ”on Suomessa asetettu, että se kehittäisi nuorissa sellaisia asenteita ja valmiuksia, jotka luovat edellytykset toimia aktiivisena, kriittisenä ja vastuuntuntoisena kansalaisyhteiskunnan jäsenenä” (Suutarinen ym. 2001, 42). Edellä kuvattu toisen asteen opiskelijoiden varsin vaatimaton poliittikkakiinnostus näyttäisi vahvistavan reilun kymmenen vuoden takaista johtopäätöstä, että kirjattujen tavoitteiden ja todellisuuden välissä on kuilu (mt.). Tulokset viittaavat lisäksi siihen, että yhteiskuntaopin opetuksen vaikutus oppilaiden poliittikkakiinnostukseen ja osallistumishalukkuuteen ei Suomessakaan olisi kovinkaan merkittävä (esim. Paakkunainen 2007).⁷ Sen sijaan se, että kyse olisi amerikkalaisissa tutkimuksissa havaitusta yhteiskunnallisen opetuksen vaikuttavuuden *yleisestä* laskusta (Galston 2001, 222), ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteistä, koska suomalaiset nuoret ovat yhteiskunnallisilta tiedoiltaan vertailujen kärkisijoilla (esim. Suoninen ym. 2010; Suutarinen ym. 2001). Tulos on kuitenkin mielenkiintoinen suhteessa havaintoon, jonka mukaan henkilön poliittikatietämys, poliittikkakiinnostus ja osallistumishalu korreloisivat vahvasti (Suomen osalta Elo & Rapeli 2008, 16). Tämä korrelaatio ei siis näyttäisi täysin pätevän nuorten kohdalla.

Verrattaessa kodin poliittisuuden vaikutusta kiinnostukseen lukiolaisten ja ammattioppilaitosopiskelijoiden välillä (kuvio 1), vastaajan oppilaitostausalla ei näyttäisi olevan eriyttävää vaikutusta. Kodin poliittisuuden vaikutus vastaajien poliittikkakiinnostukseen on molemmissa vastaajaryhmissä (ammattioppilaitosopiskelijat ja lukiolaiset) samansuuntainen ja niiden keskinäinen korrelaatio vahvasti positiivinen.⁸ Poliitikasta lainkaan kiinnostumattomien

osuus oli suurin siinä ryhmässä, jonka lapsuudenkodissa ei puhuttu lainkaan politiikasta (lukiolaiset: 63 %:ia, ammattioppilaitosopiskelijat 71 %:ia). Vastaavasti osuus niistä vastaajista, joiden kotona puhuttiin usein politiikasta, oli lukiolaisten kohdalla alle viisi prosenttia ja ammattioppilaitosopiskelijoiden kohdalla 12 prosenttia.

Näiden tulosten valossa vastaajien muodollinen koulutustausta ei siis näyttäisi selittävän eroja poliittikkakiinnostuksessa.⁹ Osaltaan kyse voi olla siitä, että NP2009-aineiston vastaajat eivät vielä ole suorittaneet loppuun muodollista koulutustaan, mistä syystä koulutuksen vaikutus ei näkyisi täysipainoisesti. Toisaalta tulokset antavat viitteitä siitä, että mahdollinen selitys aiemmissa tutkimuksissa havaitulle eroille poliittikkakiinnostuksessa eri muodollisen koulutuksen omaavien vastaajaryhmien välillä saattaisi olla yksinkertaisesti seurausta siitä, että poliittisuus on vahvemmin läsnä juuri korkeakoulutettujen kotikasvuympäristössä. NP2009-aineistossa neljäsosa lukiolaisista, mutta vain kahdeksan prosenttia ammattioppilaitosopiskelijoista tuli kodista, jossa keskusteltiin usein politiikasta ja yhteiskunnallisista asioista. Vastaavasti seitsemän prosenttia lukiolaisten ja 21 prosenttia ammattioppilaitosopiskelijoiden lapsuudenkodeissa ei koskaan keskustelu poliittis-yhteiskunnallisista aiheista.

Edellä esitetyt tulokset näyttäisivät tukevan käsitystä sosialisatiosta vuorovaikutteisena prosessina. Kodeissa, joissa myös yhteiskunnalliset asiat ovat osa arkipäivän vuorovaikutusta, nuorten poliittikkakiinnostus on myös suurempaa. Se, että oppilaitostyyppien välillä ei vallitse merkittävää eroa viittaa puolestaan siihen, että vaikka lukioiden ja ammattioppilaitosten opetussisällöt näkyvät eroina nuorten poliittikatietämyksen tasossa (Elo 2009), opetuksella ei näyttäisi olevan mainittavaa lisävaikutusta poliittikkakiinnostukseen.

Nuorten suhde äänestämiseen

Suomen kaltaisessa edustuksellisessa vaalidemokratiassa, jossa vaaliosallistuminen on yksi keskeisimmistä poliittisen osallistumisen muodoista, kysymystä nuorten suhtautumisesta äänestämiseen on pidettävä tärkeänä. Kun huomioidaan Hanna Wassin (2008, 42) muutaman vuoden takaisessa väitöskäsitelmässään esille nostama havainto, jonka mukaan nuorempien ikäryhmien matala äänestysaktiivisuus on oletettua huomattavasti syvempään juurtunut

Taulukko 1. Suhtautuminen äänestämiseen politiikkaa kohtaan tunnetun kiinnostuksen mukaan (%).

	Kiinnostus politiikkaan				yhteensä	
	erittäin kiinnostunut	jonkin verran kiinnostunut	vain vähän kiinnostunut	ei lainkaan kiinnostunut	%	(n)
Eduskuntavaalit						
Äänestän varmasti	79	53	22	6	29	321
Äänestän melko varmasti	15	40	53	33	41	453
Jätän melko varmasti äänestämättä	3	6	21	42	22	242
Jätän varmasti äänestämättä	3	1	4	19	7	81
yhteensä	100	100	100	100	100	1097
Presidentinvaalit						
Äänestän varmasti	85	68	48	25	49	541
Äänestän melko varmasti	12	28	39	41	35	385
Jätän melko varmasti äänestämättä	2	2	10	21	11	117
Jätän varmasti äänestämättä	2	1	3	13	5	59
yhteensä	100	100	100	100	100	1102

 eduskuntavaalit: $\chi^2=384,9939$; d.f.=12; $p<0,001$

 presidentinvaalit: $\chi^2=205,6684$; d.f.=12; $p<0,001$

käyttäytymismalli, vasta äänestysikää lähestyvien nuorten äänestyshalukkuuden tutkimista voidaan pitää perusteltuna.

Nyt käsillä oleva aineisto näyttää antavan vahvaa tukea aiemmissä tutkimuksissa (esim. Grönlund & Milner 2006; Grönlund ym. 2005a) tehdyille havainnoille, jonka mukaan kiinnostus politiikkaa kohtaan olisi yksi keskeisistä äänestysaktiivisuutta selittäväistä tekijöistä (taulukko 1). Vastaajien epävarmuus äänestämisestä kasvaa tasaisesti poliittisen kiinnostuksen laskiessa, joskin merkillepantavaa on se, että mistään keinulautaeftistä ei voida puhua. Pikemminkin kiinnostuksen väheneminen kasaa nuoria epävarmojen äänestäjien ryhmään, so. ryhmään, joka saattaa äänestää tai olla äänestämättä.¹⁰

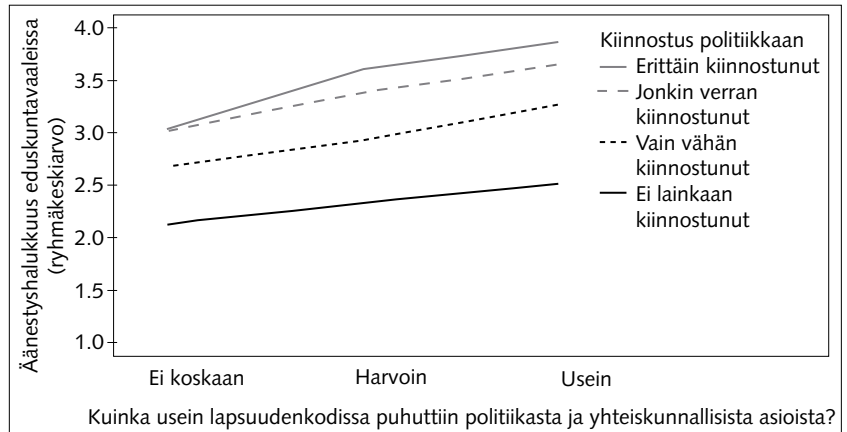
Kun tarkastellaan kiinnostuksen ja kodin poliittisuuden yhteisvaikutusta (kuvio 2 ja 3), vastaajien politiikkakiinnostuksella voidaan havaita olevan huomattava vaikutus äänestyshalukkuuteen. Kotiympäristössä käydyillä yhteiskunnallisilla keskusteluilla näyttäisi kaikissa kiinnostusryhmissä olevan myös positiivinen vaikutus äänestyshalukkuuteen. Kyseinen vaikutus on selkeämpi eduskuntavaaleissa

kuin presidentinvaaleissa, mikä näkyy erityisesti tarkasteltaessa varmasti äänestävien ryhmää (taulukko 1). Yhtenä havaintoon liittyvänä tekijänä saattaa olla presidentinvaalien selkeämpi asetelma, jonka seurauksena vaaliasetelman hahmottaminen on helpompaa myös niille nuorille, joilla ei ole kovin vahvaa perusymmärrystä politiikasta (myös Elo & Rapeli 2008, 104ff.).

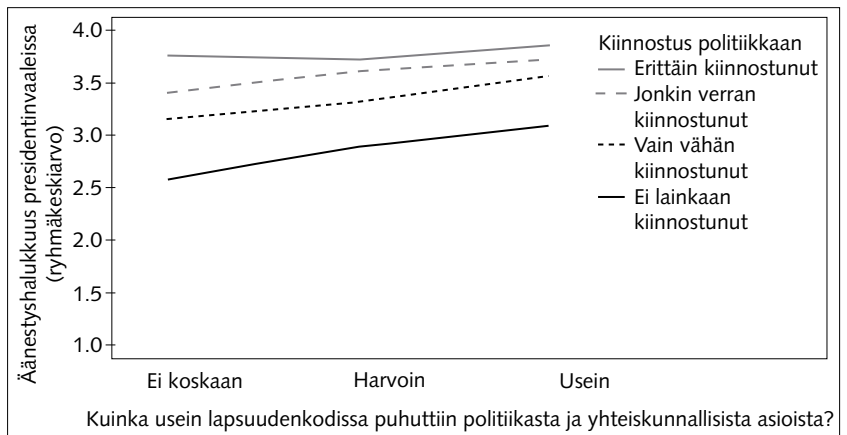
Äänestyshalukkuuden kohdalla toinen kiinnostava kysymys sosialisointi kannalta liittyy vanhempien poliittisen osallistumisen mallivaikutukseen. Aiemmissä tutkimuksissa on esitetty, että nuorten äänestämättömyydessä olisi kyse ensisijaisesti tapaorientaation puutteesta eli nuoret eivät olisi sosiaalistuneet äänestämiseen yhtenä poliittisen osallistumisen (keskeisenä) muotona (esim. Borg 1996b, 153ff.). On loogista olettaa, että vaaliosallistumisen kohdalla juuri vanhemmilla on äänestämistavan omaksumisen kannalta keskeinen rooli.

Tässä yhteydessä kiinnostavaa on tarkastella vastaajien kodin yleisen poliittisuuden ja vanhempien vaaliosallistumismallin yhteisvaikutusta (kuvio 4 ja 5). Vanhempien vaaliosallistumisella voidaan havai-

Kuvio 2. Kiinnostus politiikkaa kohtaan ja kodin poliittisuuden vaikutus äänestys­halukkuuteen eduskuntavaaleissa (NP2009, 1=jätän varmasti äänestämättä, 4=äänestän varmasti).

Kuvio 3. Kiinnostus politiikkaa kohtaan ja kodin poliittisuuden vaikutus äänestys­halukkuuteen presidentinvaaleissa (NP2009, 1=jätän varmasti äänestämättä, 4=äänestän varmasti).

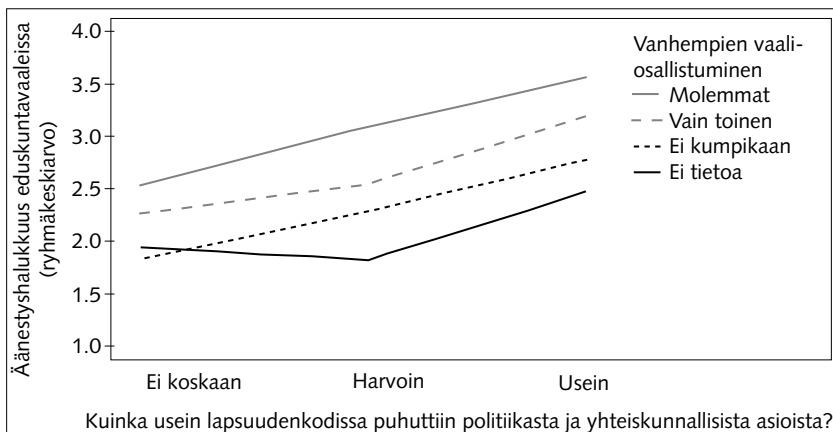

ta olevan selvä vaikutus heidän lastensa äänestys­halukkuuteen¹¹, mikä vaikutus oli myös tilastollisesti merkitsevä. Huomionavoista on, että positiivinen vaikutus näyttäisi syntyvän jo toisen vanhemman käydessä äänestämässä.

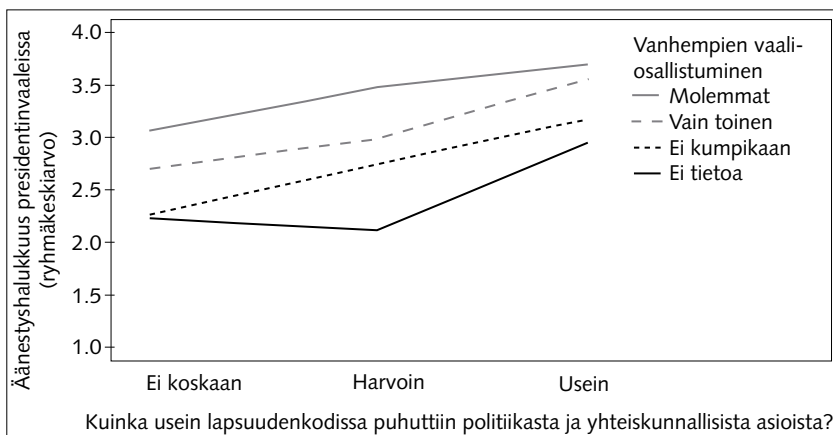
Kuten edellä kiinnostuksen kohdalla, myös vanhempien vaaliosallistumismallin kohdalla kotiympäristössä käydyillä yhteiskunnallisilla keskusteluilla näyttäisi olevan samansuuntainen positiivinen vaikutus vastaajien äänestys­halukkuuteen. Poikkeuksen muodostaa presidentinvaalien osalta se vastaajaryhmä, jonka vanhemmat eivät käy äänestämässä ja jonka kotiympäristössä ei keskustella politiikasta. Havainto voi osaltaan liittyä siihen, että presidentinvaalit näyttäisivät olevan nuorille muita vaaleja tärkeämpi vaali, mikä näkyy presidentinvaalien osal-

ta korkeampana äänestys­halukkuutena kaikissa vastaajaryhmissä.

NP2009-aineiston perusteella suomalaisnuorten äänestys­halukkuutta voidaan pitää varsin korkeana. Eduskuntavaaleissa varmasti tai melko varmasti ilmoitti äänestävänsä 70 prosenttia ja presidentinvaaleissa jopa 84 prosenttia vastaajista. Sosialisatiion näkökulmasta havainto on mahdollisesti vanhempien mallin ohella yhteydessä koulujen demokratiankasvatukseen, jossa vaali-instituutio on muun muassa oppilaskuntatoiminnan kautta vahvasti läsnä myös peruskoulussa. ICCS 2009 -tutkimuksessa 83 prosenttia suomalaisvastaajista ilmoitti joskus äänestäneensä luokan edustajan tai oppilaskunnan vaaleissa. Ero sitoutumista edellyttävään osallistumiseen on huomattava, sillä runsas kolmasosa oli

Kuvio 4. Vanhempien vaaliosallistuminen ja kodin poliittisuuden vaikutus äänestyshalukkuuteen eduskuntavaaleissa (NP20009, 1=jätän varmasti äänestämättä, 4=äänestän varmasti).

Kuvio 5. Vanhempien vaaliosallistuminen ja kodin poliittisuuden vaikutus äänestyshalukkuuteen presidentinvaaleissa (NP20009, 1=jätän varmasti äänestämättä, 4=äänestän varmasti).

joskus ollut ehdokkaana luokan edustajaksi tai oppilaskuntaan, hieman alle viidennes osallistunut joskus keskusteluun oppilaskokouksessa ja 17 prosenttia ollut joskus päättämässä koulun johtamista-voista (Suoninen ym. 2010, 68).

Päätelmät

Tässä artikkelissa on tarkasteltu poliittisen sosiolaation näkökulmasta äänestysiän kynnyksellä olevien nuorten politiikkakiinnostusta ja äänestyshalukkuutta heidän kotitaustansa poliittisen kiinnittyneisyyden pohjalta tuoreeseen kyselyaineistoon perustuen. Tarkastelussa nostettiin esille sekä kodeissa käytävien poliittis-yhteiskunnallisten keskustelujen

että vanhempien esimerkin vaikutuksia nuorten poliittisuudelle.

Edellä esitetyn analyysin tulosten perusteella vastaus otsikossa esitettyyn kysymyksen ”mistä nuoret äänestäjät tulevat” voidaan muotoilla seuraavasti: äänioikeusikärajan saavuttanut ja äänioikeuttaan käyttämään halukas nuori kansalainen on melko suurella todennäköisyydellä varttunut sellaisessa kotikasvuymppäristössä, jossa politiikkaan ja yhteiskunnallisiin asioihin liittyvät kysymykset ovat olleet läsnä arkipäivän vuorovaikutustilanteissa ja jossa ainakin toinen vanhemmista on käynyt säännöllisesti äänestämässä. Sosialisatiotutkimuksen näkökulmasta tulokset tukevat käsitystä sosialisatiosta vuorovaikutuksellisenä prosessina, jonka tuloksena nuoret ensisijaisesti oppivat kiinnostumaan politi-

kasta ja yhteiskunnallisista kysymyksistä. Aktiivisesti yhteiskunnallisista asioista keskustelemissa kodeissa nuorten politiikkakiinnostus oli selvästi suurempaa nuorten muodollisesta koulutustaustasta riippumatta. Samalla tulokset vahvistivat aiemmissa tutkimuksissa havaittua positiivista yhteyttä politiikkakiinnostuksen ja osallistumishalukkuuden välillä: politiikasta kiinnostuneet vastaajat olivat selvästi muita ryhmiä varmempia siitä, että tulisivat tulevaisuudessa äänestämään valtiollisissa vaaleissa.

Suomessa oman haasteensa poliittiselle sosialisatiolle asettaa 1970-lukujen ”ylipolitoitumisen” vastareaktion tapahtunut de-politisaatiota, jonka seurauksena politiikka ja poliittisuus pyrittiin häivyttämään etenkin kouluista, joskin tällä oli heijastuvaiikutuksia myös kotien poliittiseen ilmapiiriin. Kun tähän yhdistyy fragmentoinut tiedonvälitys, on nykypäivän nuorella varsin hyvät mahdollisuudet välttää kosketus politiikkaan erityisesti silloin, mikäli hän varttuu ”epäpoliittisessa” kodissa. Ongelmallisin tilanne on sellaisten nuorten kohdalla, jotka haluavat rakentaa myös poliittista identiteettiään, mutta joiden kasvuympäristöt eivät tätä kasvuprosessia kykene tukemaan.

Aiemmin tässä artikkelissa on viitattu suomalaisten nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen polarisoitumiseen, jonka seurauksena etenkin sitoutumista vaativa osallistuminen kumuloituu pienen aktiivisen ryhmän toiminnaksi. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella kyseinen ilmiö on mahdollisesti yhteydessä nuorten poliittisuuden kehittymistä tukevien kasvuympäristöjen hyvin epätasaiseen jakautumiseen yhteiskunnassa. Aktiivinen osallistuminen näyttäisi kumuloituvan niiden nuorten aktiiviteetiksi, joiden kodit ovat poliittis-yhteiskunnallisesti aktiivisia. Tämäkin havainto tukee osaltaan ajatusta sosialisatiion vuorovaikutteisyydestä, kun aktiivinen kotiympäristö tarjoaa nuorelle mahdollisuuden kehittää omaa poliittisuuttaan ja saada vastauksia häntä askarruttaviin kysymyksiin.

Poliittisen sosialisatiion kannalta tarkasteltuna tulokset eivät tue väitteitä, joiden mukaan sosialisatiolla ei olisi nykypäivänä merkitystä tai että sosialisatio olisi epäonnistunut. Poliittisen sosialisatiion indikaattoreina käytetyt kontekstimuuttajat osoittivat selvästi kotikasvuympäristöllä olevan vaikutusta nuorten poliittisuudelle. Vaalitutkimuksen kannalta kysymys nuorten sosiaalistumisesta vaaliosallistumiseen on luonnollisesti keskeinen. Tässä suhteessa tulokset osoittavat selkeästi, että myös nuorten koh-

dalla politiikkakiinnostus ja vanhempien esimerkki ovat keskeisiä motivaattoreita. Samalla kuitenkin nuorten laskeva sitoutuminen äänestämiseen – myös tässä tutkimuksessa varmasti äänestävien osuus jäi alle 50 prosentin – voidaan tulkita nuorten epävarmuudeksi sen kysymyksen edessä, kokevatko he vanhempiensa tavoin äänestämisen itselleen keskeiseksi osallistumismuodoksi. Tosin on syytä muistaa, että vaaliosallistuminen on edelleen selkeästi suosituin osallistumismuoto myös nuorten keskuudessa. Vaalitutkimus saattaisikin hyötyä tulevaisuudessa tiiviimmästä yhteistyöstä nuorisotutkimuksen kanssa, kun sitä kautta voitaisiin havainnoida nuorten osallistumiskulttuurissa tapahtuvia muutoksia ja trendejä, jotka saattavat vakiintuessaan muuttaa käsitystämme demokratiaa liittyvästä kansalaisosallistumisesta ja sen muodoista.

Mikäli seurakuntavaaleissa toteutettu äänestysikärajan laskeminen 16 ikävuoteen toteutettaisiin jossain vaiheessa myös esimerkiksi kunnallisvaaleissa, tässä artikkelissa käsitelty ikäryhmä, 16–18-vuotiaat, liittyisi luontevasti osaksi vaalitutkimuksen aineistoja. Jo nyt saattaisi kuitenkin olla hyödyllistä pohtia vaalitutkimuksen otoksen laajentamista 16 vuotta täytäneisiin kansalaisiin, koska tätä kautta voitaisiin saada arvokasta aikasarja-aineistoa, jonka avulla voitaisiin analysoida äänestysikää edeltävää kehitystä muun muassa poliittisen sosialisatiion, politiikkatietämyksen ja poliittisten asenteiden osalta.

Tutkimuksellisesti kiinnostavaa, joskin samalla melko haasteellista, olisi yrittää päästä kiinni juuri vuorovaikutteisyyden osana poliittista sosialisatiota. Tämä problematiikkahan ei rajaudu pelkästään nuoriin ikäryhmiin. Yhtä tärkeää olisi saada tietoa *aikuisiällä* tapahtuvasta poliittisuuden kehittymisestä ja muuttumisesta. Sukupolviseurantana toteutettavien pitkittäistutkimusten kautta saattaisi olla mahdollista ei vain arvioida sosialisatiotutkimuksen eri suuntausten – kristallisaatio-, persistenssi- ja vuorovaikutus/tiedostamis-mallien – empiiristä selityskykä, vaan myös saada arvokasta lisätietoa nuorena omaksuttujen poliittisen toiminnan mallien pysyvyydestä (tai hauraudesta) henkilön elinkaaren aikana.

Useimmat tutkimukselliset avaukset ja uudistukset ovat nykyisin usein myös ensisijaisesti resurssikysymyksiä. Olen kuitenkin vakuuttunut, että tällaisten laajennusten tuottama tiedollinen ja tieteellinen lisäarvo olisi suurempi kuin vaadittu rahallinen panostus. Tutkimuskirjallisuuden laajuudesta huolimatta kuvamme sosialisatioprosessien vaikutuk-

sista ja niiden taustalla vaikuttavista mekanismeista on monelta osin varsin puutteellinen, minkä tiedollisen kuilun kaventamiseen tulisikin jatkossa suunnata riittävästi tutkimuksellista energiaa.

LÄHTEET

- Abramson, Paul R. ja Inglehart, Ronald. 1992. Generational replacement and value change in eight west European societies. *British Journal of Political Science* 22:2, 183–228.
- Borg, Sami. 1996a. *Nuoret, politiikka ja yhteiskunnallinen syrjäytyminen*. Helsinki: opetusministeriö.
- Borg, Sami. 1996b. *Velvollisuus vaikuttaa. Tutkimus suomalaisten äänestysosallistumisen perusteista ja eduskuntavaalien äänestysprosentin laskusta*. Acta Universitatis Tamperensis ser A vol. 491. Tampere: Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos.
- Campbell, David E. 2008. Voice in the classroom: how an open classroom climate fosters political engagement among adolescents. *Political Behavior* 30:4, 437–454.
- Chaffee, Steven. 2000. Education for citizenship: promising effects of the kids voting curriculum. Teoksessa Sheila Mann ja John Patrick (eds.), *Education for civic engagement in democracy: service learning and other promising practices*. Bloomington, IN: Eric Clearinghouse for Social Studies, 87–92.
- Delli Carpini, Michael X. ja Keeter, Scott. 1996. *What Americans know about politics and why it matters*. New Haven, CT: Yale University Press.
- van Deth, Jan W. 2005. Kinder und Politik. *Aus Politik und Zeitgeschichte* 41, 3–6.
- van Deth, Jan W., Abendschön, Simone, Rathke, Julia ja Vollmar, Meike. eds. 2007. *Kinder und Politik. Politische Einstellungen von jungen Kindern im ersten Grundschuljahr*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Dudley, Robert L. ja Gitelson, Alan R. 2002. Political literacy, civic education, and civic engagement: a return to political socialization? *Applied Developmental Science* 6:4, 175–182.
- Ehrlich, Thomas. 1999. Civic education: lessons learned. *PS: Political Science and Politics*, 32:2, 245–250.
- Elo, Kimmo. 2009. Kiinnostuksesta se kaikki lähtee... – Havainnot äänestysikäähä lähestyvien nuorten politiikkatietämyksestä. *Kasvatusta* 40:1, 36–48.
- Elo, Kimmo ja Rapeli, Lauri. 2008. *Suomalaisten politiikkatietämys*. Oikeusministeriön julkaisu 2008:6. Helsinki: oikeusministeriö.
- Friedman, Lucy N., Gold, Alice R. ja Christie, Richard. 1972. Dissecting the generation gap: intergenerational and intrafamilial similarities and differences. *Public Opinion Quarterly* 36:3, 334–346.
- Galston, William A. 2001. Political knowledge, political engagement, and civic education. *Annual Review of Political Science* 41, 217–234.
- Galston, William A. 2003. Civic education and political participation. *Phi Delta Kappan*, 85:1, 29–33.
- Grönlund, Kimmo. 2007. Knowing and not knowing: the internet and political information. *Scandinavian Political Studies* 30:3, 397–418.
- Grönlund, Kimmo ja Milner, Henry. 2006. The determinants of political knowledge in comparative perspective. *Scandinavian Political Studies*, 29:4: 386–406.
- Grönlund, Kimmo, Paloheimo, Heikki ja Wass, Hanna. 2005a. *Äänestysosallistuminen*. Teoksessa Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsinki: WSOY, 119–146.
- Holmberg, Sören ja Oscarsson, Henrik. 2004. *Väljare: svenskt väljarbete under 50 år*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Hyman, Herbert. 1959. *Political socialization: a study in the psychology of political behavior*. Glencoe, IL: Free Press.
- Jerit, Jennifer, Barabas, Jason ja Bolsen, Toby. 2006. Citizens, knowledge and the information environment. *American Journal of Political Science* 50:2, 266–282.
- Jääsaari, Johanna ja Martikainen, Tuomo. 1991. *Nuorten poliittiset valinnat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kahne, Joseph E ja Sporte, Susan E. 2008. Developing citizens: the impact of civic learning opportunities on students' commitment to civic participation. *American Educational Research Journal* 45:3, 738–766.
- Langton, Kenneth P. ja Jennings, M. Kent. 1968. Political socialization and the high school civics curriculum in the United States. *American Political Science Review* 62:3, 852–867.
- Martikainen, Tuomo ja Wass, Hanna. 2002. *Äänettömät yhtiömihet. Osallistuminen vuosien 1987 ja 1999 eduskuntavaaleihin*. Vaalit 2002:1. Helsinki: Tilastokeskus.
- Martikainen, Tuomo ja Yrjönen, Risto. 1984. *Nuorten poliittinen suuntautuminen: tutkimus nuorten äänestysvalinnoista*. Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 59. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus.
- McAllister, Ian. 1998. Civic education and political knowledge in Australia. *Australian Journal of Political Science* 33:1, 7–23.
- McDevitt, Michael ja Chaffee, Steven. 2002. From top-down to trickle-up influence: revisiting assumptions about the family in political socialization. *Political Communication* 19:3, 281–301.
- Meirick, Patrick C. ja Wackman, Daniel B. 2004. Kids voting and political knowledge: narrowing gaps, informing votes. *Social Science Quarterly* 85:5, 1161–1177.
- Merelman, Richard M. ja King, Gary. 1986. The development of political activists: toward a model of early learning. *Social Science Quarterly* 67:3, 473–490.
- Myllyniemi, Sami. 2008. *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 38. Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 39. Helsinki: opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto.
- Myllyniemi, Sami. 2008. *Nuorisobarometri 2008*. Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 39. Helsinki: opetusministeriö.
- Neuman, Russell W. 1986. *The paradox of mass politics: knowledge and opinion in the American electorate*. Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Niemi, Richard G. ja Junn, Jane. 1998. *Civic education: what makes students learn*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Niemi, Richard G. ja Sobieszek, Barbara I. 1977. Political socialization. *Annual Review of Sociology* 3, 209–233.
- Paakkunainen, Kari. 1991. *Yhteisten asioiden hoidosta likaiseen peliin – empiirinen tekstilutkinta nuorten politiikkakäsitteistä*. Helsinki: Helsingin yliopisto, yleisen valtio-opin laitos.
- Paakkunainen, Kari. 2007. *Nuorten poliittinen osallistuminen kahdeksassa Euroopan unionin maassa EUYUPART – Kansallisten empiiristen tulosten vertailua ja tulkintaa*. Helsinki: Nuorisosaian neuvottelukunta / Nuorisotutkimusverkosto.
- Paakkunainen, Kari ja Hoikkala, Tommi. 2007. *Sukupolvikampailun kutsu – nuorten yksilöllistynyt politiikkasuhde*. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.), *Sukupolvi politiikka: Nuoret ja eduskuntavaalit 2007*. Helsinki: Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 36, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 72, 136–155.
- Pacheco, Julianna. 2008. Political socialization in context: the effect of political competition on youth voter turnout. *Political Behavior* 30:4, 415–436.

- Pasek, Josh, Feldman, Lauren, Romer, Daniel ja Jamieson, Kathleen Hall. 2008. Schools as incubators of democratic participation: building long-term political efficacy with civic education. *Applied Developmental Science* 12:1, 26–37.
- Pesonen, Pertti ja Sänkiäho, Risto. 1979. *Kansalaiset ja kansanvalta. Suomalaisten käsityksiä poliittisesta toiminnasta*. Porvoo – Helsinki: WSOY.
- Pesonen, Pertti, Sänkiäho, Risto ja Borg, Sami. 1993. *Vaalikansan äänivalta. Tutkimus eduskuntavaaleista ja valitsijakunnasta Suomen poliittisessa järjestelmässä*. Porvoo – Helsinki: WSOY.
- Pfaff, Nicole. 2009. Youth culture as a context of political learning. How young people politicize amongst each other. *Young* 17:2, 167–189.
- Sainio, Ari. 1994. *Kohti kansalaisen kuntaa*. Acta nro 40. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Suoninen, Annikka, Kupari, Pekka ja Törmäkangas, Kari. 2010. *Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2009 -tutkimuksen päätulokset*. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Suutarinen, Sakari, Brunell, Viking, Poutiainen, Annikki, Puhakka, Eija, Saari, Hannu ja Törmäkangas, Kari. 2001. *Suomen peruskoulun päättövaiheessa olevien nuorten yhteiskunnalliset tiedot, taidot, käsitykset, asenteet ja toiminta 28 maan kansainvälisessä vertailussa*. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Torney-Purta, Judith. 1997. Review essay: links and missing links between education, political knowledge, and citizenship. *American Journal of Education* 105:4, 446–457.
- Torney-Purta, Judith, Lehmann, Rainer, Oswald, Hans ja Schulz, Wolfram. 2001. *Citizenship and education in twenty-eight countries: civic knowledge and engagement at age fourteen*. The International Association for the Evaluation of Educational Achievement.
- Tranter, Bruce. 2007. Political knowledge and its partisan consequences. *Australian Journal of Political Science* 42:1, 73–88.
- Wass, Hanna. 2003. Nuoren äänestäjäskupolven asenteet vaaliosallistumista kohtaan: neljä fraktiota. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.), ”Kyllä politiikalle, mutta ” Nuoret ja eduskuntavaalit 2003. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 35. Nuorisosaian neuvottelukunta Nuora, julkaisuja 27. Helsinki: opetusministeriö, Nuorisosaian neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto, 126–150.
- Wass, Hanna. 2007. Generations and socialization into electoral participation in Finland. *Scandinavian Political Studies* 30:1, 1–19.
- Wass, Hanna. 2008. *Generations and turnout. Generational effect in electoral participation in Finland*. Acta Politica 35. Helsinki: Department of Political Science, University of Helsinki.
- Wolin, Sheldon. 1989. *The presence of the past: essays on the state and the constitution*. Baltimore, Md: Johns Hopkins University Press.

VIITTEET

- ¹ Kiitän Sami Borgia, Vesa Koskimaata ja Hanna Wassia asiantuntevista kommentteista käsikirjoituksen aiempaan versioon.
- ² Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että Martikaisen ja Wassin tutkimuksessa havaittu ero perustuu vuosien 1979, 1987 ja 1999 ja Wassin vuosien 1975–2003 eduskuntavaalien tarkasteluun. Näin ollen emme ainakaan tällä hetkellä tiedä, miten tilanne on kehittynyt eduskuntavaalien 2003 ja 2007 välillä.
- ³ Erityisesti Paakkunainen ja Hoikkala (2007) ovat pohtineet nuorten erityispiirteitä ja poliittisuutta. Itse asiassa Kari Paakkunainen (1991) esitti jo parikymmentä vuotta sitten laajan laadullisen analyysinsä tuloksena, että nuorten poliittinen kiinnostumattomuus saattaisi osittain liittyen siihen, että nuorten ja ”etabloituneen” poliittisen eliitin omaksumat poliittisen kulttuurit poikkeavat olennaisesti toisistaan.
- ⁴ Aineiston ulkopuolelle on jätetty Ahvenanmaa ja ruotsinkieliset oppilaitokset/oppilaat.
- ⁵ Kyseiseen kohorttiin kuuluvat vastaajat eivät olleet äänioikeutettuja vuoden 2008 kunnallisvaaleissa.
- ⁶ Merkittävä ero voidaan havaita myös vasta äänestysikää lähestyvien nuorten ja 18–30-vuotiaiden politiikkakiinnostuksen välillä. YTKT2008-aineiston perustella 18–30-vuotiaista ammatillisen koulutuksen omaavista lievä enemmistö (52 %:a) arvioi olevansa vähintään jonkin verran kiinnostunut politiikasta (ero NP2009-aineistoon 31 %-yksikköä).
- ⁷ Tukea kyseiselle tulkinnaalle voidaan löytää myös *Nuorisobarometri 2008* -tutkimuksesta (Myllyniemi 2008), jonka vastaajista vain 35 prosenttia koki oppineensa peruskoulussa tai toisen asteen koulutuksessa joko erittäin paljon tai paljon valmiuksia yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.
- ⁸ (Spearmanin $\rho_{\text{AMMOPP}} = .44$ ($p < .001$), $\rho_{\text{LUKIO}} = .39$ ($p < .001$).
- ⁹ Tässä yhteydessä syytä nostaa esille Torney-Purtan (1997) esittämä kritiikki koskien lähes vakiintunutta tapaa selittää vastaajien poliittista sosialisatiota heidän muodollisella koulutuksellaan. Kyse on vinoumasta, joka aiheutuu arvioitaessa kouluopetuksen vaikutusta muodollisen koulutuksen keston ja tason, mutta ei kuitenkaan itse koulutuksen sisältöjen perusteella (myös Niemi & Sobieszek 1977, poikkeuksena van Deth ym. ed. 2007).
- ¹⁰ Kokonaisuutena NP2009-aineiston äänestyshalukkuudet ovat varsin yhtenevät ICCS 2009 -tutkimuksen tulosten kanssa. ICCS 2009 -tutkimuksen vastaajista valtiollisissa vaaleissa aikoi ”varmasti” äänestää 32 prosenttia (NP2009 39 %:ia) ja ”luultavasti” 48 prosenttia (NP2009 38 %:ia) Vastaavasti äänestämättä aikoi jättää ”luultavasti” 12 prosenttia (NP2009 17 %:ia) ja ”varmasti” kolme prosenttia (NP2009 6 %:ia) (Suoninen ym. 2010, 95).
- ¹¹ Spearmanin ρ -korrelaatiokerroin vastaajien vanhempien vaaliosallistumisen ja oman äänestysalukkuuden välillä oli molempien tarkasteluun valittujen vaalien osalta .35 ($p < .001$).